

Afrika sett med afrikanske øyne

28-01-004

Av Anne Marie Myklebust

Aftenposten

SØNDAGSSIDENE

UKETILLEGG NR. 44 — 2. NOVEMBER 1957

Noen av scenene i «Frihet» er tatt opp i borggården hos Ewien av Ado Ekiti i Vest-Nigeria. Farvebildet til høyre er også hentet fra filmen. Kongen — en av hovedrollene i filmen — blir spilt av høvdingssonnen Matthew Elebesunu, som er funksjonær i post- og telegrafverket i Nigeria.

DET var da han så det afrikanske skuespill «Frihet» på Det Norske Teatret i Oslo senhøsten 1955, at den svenske Disney-fotograf Rickard Tegström bestemte seg for å tilby sin hjelp — uten vederlag — når det skulle lages en film over handlingen i skuespillet. Tegström hadde hørt om «Frihet» i svensk Lappland, og han reiste den lange veien til Oslo — uten soveplass — ene og alene for å se stykket. Walt Disney løste sin svenske medarbeider fra kontrakten for det tidsrum det ville ta ham å filme i Afrika. Og noen måneder senere befant Tegström og frue seg i Nigeria, sammen med en flokk kvinner og menn fra en rekke nasjoner, som alle på samme måte hadde tilbudt sin tjeneste når denne første afrikanske helaftens spillefilm skulle skapes.

Det er laget mange filmer om og fra Afrika. Reisefilmer. Naturfilmer. Og filmer som bruker det mest primitive ved dette store og fascinerende kontinent, med sine 180 millioner innbyggere, som bakgrunn for en høyst europeisk eller amerikansk historie. Blant afrikanerne selv er det delte meninger om disse filmene fra det «mørke fastland». Det finnes dem som mener at dette bare er en annen form for de hvites utbytting.

«Frihet» — som får sin Norgespremiere på Klingenberg en gang før jul — er en Afrikafilm av en ny type. Den gir oss det moderne Afrika, i kamp for frihet, slik det fortoner seg sett gjennom afrikanske øyne. De afrikanere som har skrevet manuskriptet og som spiller med i filmen sier det slik: «Frihet er vår kamp. Frihet er vår historie. Vi skrev dette fordi det er hva Afrikas hjerte vil si til verden».

Deres overbevisning er så sterk at den har overvunnet de mange vanskeligheter man stod overfor i forbindelse med filmingen. «Frihet» er en nigeriansk produksjon, i samarbeide med «Moralsk opprustning» og den måtte bli et pionerarbeide. Man hadde intet studio, ingen nevneverdig kapital.

Men man hadde mennesker. Mennesker som trodde — ikke bare på muligheten av å lage en slik film, men på nødvendigheter av å lage den. De kom fra alle kantar av kontinentet. Alt i alt var over 10.000 afrikanere med, i enkelte scene, opptil 6000 på én gang. De kom i sine vakre, farverige drakter, hver med sitt særpreg. De stilte sine hjem til disposisjon — det ble filmet i kongen palass, så vel som i fagforeningsmannens hus.

Filmen er i «wide screen» og farver. Musikken ble utformet av den afrikanske negerkomponisten James W Owens, som reiste nærmere 5000 kilometer igjennom Vest-Afrika og nedtegnat autentisk afrikansk musikk

Calabar-koret, en gruppe syngende trommeslagere som er populære i afrikansk radio, synger i filmen. Dessuten medvirker store negerkor fra Detroit i USA. Musikken blir spilt av BBC's konsertorkester med akkompagnement av afrikanske trommer.

Flere av dem som har hovedroller i filmen, stod i fullt arbeide mens

filmingen pågikk. «Kongen» i den tenkte stat «Bogonda», som nettopp har fått sin nasjonale selvstendighet, blir spilt av en postfunksjonær og høvdingsønn fra midtre Nigeria. «Dronningen» er en ung lærerinne fra en annen kant av landet. I sine

frihjelger drog disse unge menneskene, og flere med dem, i timevis over humpete veier, ble satt over elver, var med på optakene — og drog så straks ut på den slitomme hjemreisen. Andre satte sine stillinger på spill. Og alle gjorde de sin innsats uten noen materiell lønn.

De tre hovedforfatterne av filmmanuskriptet er Manasseh Moerane, viseformann for de ca. 10.000 afrikanske lærerne i Sør Afrika-sambandet, Ifoghale Amata, som tidligere var formann for de nigerianske studentenes organisasjon og A. Aabayi-

faa Karbo, medlem av parlamentet i Ghana.

Det er verd å notere seg at flere av de menn som står bak denne filmen, tidligere har gjort seg bemerket som lederskikkelser i revolusjonære afrikanske bevegelser. En mann

som dr. William Nkomo — en kjent lege fra Pretoria — grunnla ungdomsligaen i African National Congress og var dens første president. Både han og andre var engang parat til å bruke vold for å få de hvite ut.

Med «Frihet» mener de å presentere en løsning som går til bunns i problemene. I filmen hevder de at det å kaste den hvite mann ut av Afrika, ikke vil løse flokene. Å få nasjonal frihet er også bare et første skritt, og ikke nok i seg selv. Det trenges en konstant frigjøring fra maktbegjær og sjalusi, fra frykt, korrupsjon

2 Nov. 1957
Aftenposten
om øyne

og andre former for uærlighet i hvert enkelt menneske, hvis friheten skal ha grobunn i en nasjon. Og de er så frimodige å tro at dette deres frihetsprogram har adresse ikke bare til Afrika, men til ethvert folk.

Bare én hvit mann har en rolle i filmen. Han er kolonimakten «Imperias» representant i «Bogonda». Denne rolle er gitt til en engelsk embedsmann, Lionel Jardine, som i en årrekke var britisk administrator i staten Baroda i India.

Filmen har et vell av maleriske landskapsbilder og viser et myldrende folkeliv, skåret rett ut av dagens Afrika. En rekke av scenene er tatt i Øst-Nigeria, hvor Nigerfloden flyter bred og mektig, og hvor havnebyen Onitsha gjennom århundrer har vært handelssted og møteplass. I festsценene her er omkring 6000 afrikanere med. Havnebyens hersker, Obien av Onitsha, opptretter selv, sammen med høvdinger fra de tre store stammer i Nigeria: Ibo, Hausa og Yoruba.

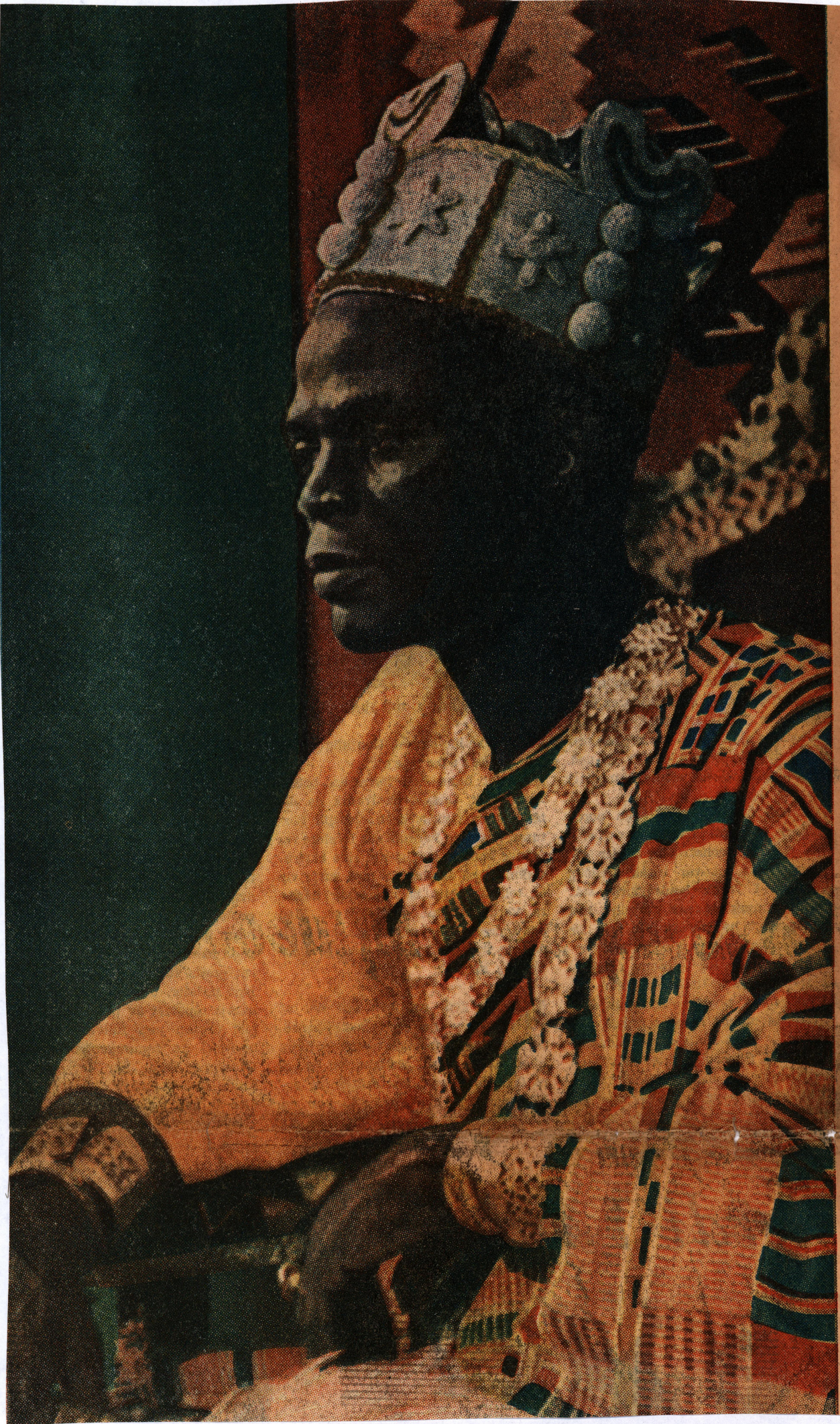
Andre deler av filmen er laget i den vakre slottsgården hos Ewien av Ado Ekiti i Vest-Nigeria, og på Abeokutas mektige klipper, i Yorubastammens land. I åpningsscenen medvirker et par tusen mennesker — høvdinger og undersåtter i Alaken av Abeokutas doméne.

Blant dem som ydet bidrag, uten at man får se dem på lerretet, er et par hundre fanger fra fengselet i Abeokuta. De rensket vekk buskene på en høyde hvor man skulle gjøre noen opptak. Man takket dem for velgjort arbeide og fortalte dem om filmen og dens idé. En av fangene bad om ordet. «Dette er første gang vi er aktet som mennesker», sa han. «Vi er glade over å ha fått lov til å hjelpe dere». Da filmfolkene senere passerte geledene av menn på vei tilbake til fengselet, ble de hilst av fangenes vinkende hender.....

«Frihet» går for tiden på kinoer i Finland, hvor den har fått en meget rosende omtale. Afrikanske høvdinger kom selv til Berlin, hvor de var byens offisielle gjester da «Frihet» ble presentert på filmfestivalen der i høst. De var også til stede ved premieren i Helsingfors, og flere steder i USA.

Man kunne sitere en rekke superlativer fra kritikere i forskjellige land, men det hører ikke hjemme her — vi får jo selv se filmen og kan gjøre oss opp vår mening når den tid kommer. Vi har bare lyst til å slutte med noen personlige ord som anmelderen i «Los Angeles Herald & Express» skrev etter verdenspremiøren i Hollywood den 12. februar i år:

«Jeg satt igjen med en følelse av at «Det mørke fastland» ikke lenger er mørkt, men utstråler et lys over verden som kanskje, hvis vi handler ut fra det, kan redde alt vi setter høyt i sivilisasjonen».

2 Nov 1957 ... Øyne Aftenposten